

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

ІНСТИТУТ ФІЛОСОФІЇ ім. Г. СКОВОРОДИ НАН УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М. ДРАГОМАНОВА

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ» ім. І. СІКОРСЬКОГО

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ»

REPORTS OF THE IX INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE "A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE TECHNOLOGIES"

м. Харків, 21–22 жовтня 2021 р.

Харків
2021

УДК 740+656+338

ББК 87

Л 93

Головні редактори:

Панченко С. В. – доктор технічних наук, професор, академік Транспортної академії України, ректор Українського державного університету залізничного транспорту

Андрущенко В. П. – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, ректор Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова

Редакційна колегія:

Абашинік В. О. – д-р філос. наук, професор

Бакланов О. М. – д-р хім. наук, професор

Близнюк Л. М. – канд. філол. наук, доцент

Ватуля Г. Л. – д-р техн. наук, професор

Вельш В. – габілітований д-р філос. наук, професор

Даніліян В. О. – канд. філос. наук, доцент

Дудін О. А. – канд. техн. наук, доцент

Змій С. О. – канд. техн. наук, доцент

Колеснік К. Е. – канд. іст. наук, доцент, академік ТАУ

Куценко М. Ю. – канд. техн. наук, доцент

Новіков Б. В. – д-р філос. наук, професор

Павлов В. І. – канд. філос. наук, доцент

Панченко В. В. – канд. техн. наук, доцент

Петрушов В. М. – д-р філос. наук, професор

Соломніков І. В. – канд. екон. наук, ст. викладач

Толстов І. В. – канд. філос. наук, доцент

Устенко О. В. – д-р техн. наук, професор, академік ТАУ

Затверджено до друку Вченою радою Українського державного університету залізничного транспорту (протокол № 9 від 22.09.2021 р.)

Л 93 Людина, суспільство, комунікативні технології : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф. 21–22 жовтня 2021р. / відп. за випуск Н. В. Алексєєнко. Харків : ДІСА ПЛЮС, 2021. 340 с.
ISBN 978-617-7927-79-1

УДК 740+656+338

Друкується в авторській редакції

ISBN 978-617-7927-79-1

© Авторський колектив, 2021

висновок, що у будь-якій особистості існує теоретична можливість ідентифікуватися з будь-якою структурою [2, с.103]. Це ототожнювання призводить до формування того, що ми називаємо цінностями – вони впливають із наших потреб, і виглядають, як усталені, або рухливі конструкти. Серед них такі потреби, як потреба у самовдосконаленні, і потреба у стабільній картині світу, саме у сучасному суспільстві, з протиріччям концепцій, потребують нового механізму формування смислів, які б співіснували як компліментарні полярності – механізму розототожнення. У такому разі багатогранні стилі сучасності сприятимуть становленню нового статусу особистості – особистості, яка не спостерігає, а будує конструкти та рівні Персони і має стабільність на рівні Ід – потреб та цінностей.

Список використаних джерел

1. Брінкман С. Зупинись! Як протистояти культу самовдосконалення і бути щасливим. Харків: Віват, 2020. 176 с.
2. Козлов В.В. Интегративная психология: пути духовного поиска, или освещение повседневности. Москва: Психотерапия. 2007. 528 с.
3. Погодин И.А. Психотерапия как путь формирования и трансформации реальности. Москва: ФЛИНТА. 2015. 328 с

*ЛЯХ В.В., д. філос. н ., професор, завідувач відділу
Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України*

Київ, Україна

ОПЦІЇ СВОБОДИ: САМОРЕАЛІЗАЦІЯ VS САМОВИРАЖЕННЯ

Проблема свободи завжди була в центрі уваги філософів, теологів, політологів, правознавців та ін. Нині маємо близько двохсот визначень свободи, що засвідчує її багатовимірність і неоднозначність. Утім, це не означає, що усвідомлення цієї проблеми відбувалося лише в напрямі накопичення все нових і нових визначень. В історії розвитку філософської думки можна простежити і певну спорідненість, і певну тяглість ідей свободи, і присвячені їм деякі теоретичні напрацювання, які вже стали загальноновизнаними. Водночас в переломні епохи, зокрема і в наш час, – коли здійснюється перехід до інформаційного суспільства, коли людство вступає в нову фазу свого розвитку, – переосмислюються традиційні поняття, змінюються світоглядно-філософські

парадигми, що, зрештою, актуалізує потребу в подальшому дослідженні даної проблематики.

Звичайно, за досить тривалий період розвитку філософської думки вже напрацьовано декілька різних підходів до розв'язання проблеми свободи в житті людини та соціуму. В історії філософії зафіксовано як зміни різних підходів, так і виявлення нових контекстів, у яких ця проблема поставала під новим кутом зору. Так, хоча феномен свободи та його осмислення знаходимо ще в античній філософії, звеличення його, як вважають багато дослідників, в давньогрецькому полісі зовсім не означає, що афіняни мали на увазі під свободою те саме, що й наші сучасники. Свободу тоді розуміли в контексті протиставлення рабському існуванню, і, отже, вона не містила в собі виміру особистої свободи як вияву самодостатньої природи особистості. Тому, на думку І. Берліна, «проблема особистої свободи, межі, яку публічній владі, мирській чи церковній, не слід дозволяти переступати, чітко не постала на цьому етапі розвитку...» [2, с. 36]. Так само і свобода волі (як бажаність розмаїття заради розмаїття) не була осмислена під таким кутом зору аж до початку XVIII століття. Зрештою, проблема особистої свободи (саме в означеному розумінні) постає продуктом вже пізньокapіталістичної цивілізації.

У сучасній філософській літературі достатньо розроблено такі дві іпостасі свободи, як «свобода від» і «свобода для». Як зазначав І. Берлін, хоча між позитивною і негативною свободою не така вже і велика відстань, все ж їх не слід змішувати, бо звільнення від тиску чи перешкод не обов'язково означає перехід до позитивної самореалізації [2, с. 38-39]. У класичній філософії (зокрема, у Канта) негативна свобода постає у вигляді своєрідного апіорі. Однак припущення про можливість існування необмеженої індивідуальної свободи як невід'ємного природного права людини є хибним, а спроба вивести з такої свободи справедливий соціальний устрій, як це показав І. Берлін, є нереальною. Більше того, якщо в основі цієї спроби лежить принцип «розумності» такого соціального устрою (а «розумність» притаманна не всім, а тільки окремим найбільш розвинутим особистостям), то тим самим уможливується примус щодо тих, хто ще неосвічений, нерозвинений, невідповідний своїй природі. Це неминуче спричинює деспотію в будь-якій формі, хай навіть і під виглядом демократичного правління. Практика доводить, що побудувати на принципі індивідуальної свободи суспільну злагоду, гармонійні стосунки неможливо. До того ж така свобода має в собі певний руйнівний заряд, оскільки завжди містить можливість деякої незгоди із

загально визнаними нормами соціальних стосунків, а в своїй крайній формі – «війну всіх проти всіх».

Зрештою, свободу в її негативному аспекті (як «свободу від») в наш час перестали вважати абсолютною цінністю. Деякі дослідники навіть твердять, що основним прагненням людини є прагнення не до свободи та незалежності, а до безпеки чи причетності до якоїсь елітарної групи або набуття певного статусу та ін.

З іншого боку, як показав І. Берлін, свобода як самореалізація («свобода для») теж має свої застереження, оскільки, якщо людина має схильність до антисоціальної поведінки, її самореалізація постає чимось негативним стосовно суспільства. Звідси напрошується висновок, що потрібні якісь обмеження такої свободи, зокрема, етичні, естетичні або гуманістичні в широкому плані.

Утім, мабуть, має сенс поставити це питання в історичному ракурсі, оскільки попередній історичний досвід свідчить, що боротьба за свободу в основному велася в контексті негативної свободи – проти зовнішніх обмежень, тоді як контекст «свободи для» визначався утопічною перспективою. Тобто, свобода як в аграрному, так і в індустріальному суспільствах фактично обмежувалася боротьбою за звільнення від обмежень, оскільки змінювалися лише форми примусу. Зокрема, капіталістична система лише замінила безпосередній примус (закріпачення) опосередкованим – різними формами залежності у вигляді контролю, регламентації, маніпуляції, відчуження. Причому оскільки форми й техніки контролю вдосконалювалися, то ця залежність ставала все непомітнішою (Г.Маркузе зазначав, що перебуваючи в полоні сучасного відчуження, людина навіть відчувається досить комфортно). Тобто в умовах капіталізму маємо малопривабливу альтернативу: або узвичасне перебування людини в модусі відчуження (позиція конформізму), або ж визнання своєї автономної свободи і відстоювання її всупереч тиску зовнішніх обставин (позиція, яку обстоював екзистенціалізм). Фактично це – дві крайнощі, які ніколи повністю не реалізуються. Тому на практиці маємо третій варіант розв'язання цієї дихотомії: ми погоджуємося на певні соціальні обмеження у вигляді законів, конституції, форм правління, утиску, які б створювали для нас мінімум незручностей або які певний час можна було витримувати (відома теза, що демократія - найгірша система, але кращої ще не вигадали), а навзаєм влада забезпечує нам певний захист, безпеку та деякий простір для самовиразу.

Відомий західноєвропейський дослідник З.Бауман, який досліджував свободу саме в контексті змін соціальних відносин, зазначає, що на ранніх

етапах розвитку західного суспільства (період феодалізму) свобода постає як привілей, як фіксація станового розмежування («свобода позначає соціальне відношення, асиметрію соціальних станів» [1, с. 22]). Тому боротьба за свободу трансформується або у пошук засобу перейти в стан привілейованих, або ж у спробах знайти спосіб зменшити свою залежність.

І лише становлення капіталізму, на його думку, вперше поставило проблему свободи в контексті необхідності для індивіда позиціонувати себе як самодіяльну істоту. До того ж ця потреба у самовизначенні постає як вимога до всього суспільства, до більшості населення, а не до окремих привілейованих осіб. Або, як зазначає З.Бауман, свобода – це «відносна новація в історії людського роду, новація, що тісно пов'язана з настанням Нового часу і капіталізму» [1, с. 20]. Підприємницька діяльність, можливості швидкого збагачення, вільний рух капіталів сприяли поширенню серед населення певного соціального характеру. Люди з таким типом соціального характеру відзначаються ініціативністю, сміливістю, що межує іноді з авантюризмом, незалежністю суджень тощо.

Пізніше, у праці «Нова парадигма влади» (1990), Тоффлер вказує на кілька чинників, які сприяють формуванню свободи самовираження. Це, передусім, народження надсимволічної економіки, де знання є «ключем до економічного зростання XXI століття». На його думку, «нова економіка жодної секунди не втримається без людського контакту: уяви, інтуїції, турботи, співчуття, психологічної чуйності та інших якостей, котрі ми досі ототожнюємо з людьми, а не з машинами» [3, с. 353]. Особливе значення має той факт, що ключовими фігурами інформаційного суспільства є працівники, чия трудова діяльність пов'язана з інформацією. Така праця вимагає інших здібностей, ніж попередня. Вона є більш індивідуалістичною, більш творчою, вимагає постійної гнучкості. Змінюється і загальне ставлення людини до праці. Якщо від попереднього працівника вимагалось сліпе підкорення наказам, то від нового очікують креативності, нестандартних рішень, свободи дії. У цілому, оскільки така трудова діяльність має більш індивідуальний характер, то проблема саморозвитку постає як нагальне завдання. Отже, нова економіка, що відзначається зростаючою диверсифікацією і застосуванням інформаційних технологій, потребує розвинутих людських якостей: здатності продукувати нові ідеї, швидко пристосовуватися до зміни обставин, мати розвинену уяву, інтуїцію, бути комунікабельним тощо.

Таким чином, з появою інформаційного суспільства проблема самореалізації (або інакше – формування відповідної складової «нової

людини») постала як конкретне завдання в процесі створення нового типу суспільства, тобто і як процес, що відтворює «людський капітал» для виробництва, і як основне багатство цього суспільства. Прихильники теорії інформаційного суспільства пишуть про появу своєрідного «нового класу», або «нової людини», або нових «ключових фігур» цього суспільства.

Відповідно до цього змінюється функція свободи самовираження. Якщо раніше ця свобода була своєрідним протестом проти занадто жорсткої регламентації попередньої соціально-економічної системи (самовияв набував цінності вже через те, що сприяв розширенню меж дозволеного, виступав формою боротьби проти відчуження), то в умовах інформаційного суспільства йдеться більше про змістову характеристику самовизначення. В інформаційному суспільстві складається дещо інша ситуація щодо вимог соціально-економічної системи до індивіда: змінюється баланс між працею і грою, між виробництвом і споживанням-виробництвом, між абстрактним і конкретним, між суб'єктивно і об'єктивно визначеним. Тобто у людини не лише зростають прагнення до самовизначення, індивідуальної значущості, творчої свободи і відповідальності, але й соціально-економічні чинники інформаційного суспільства спонукають людей до більшої самостійності у прийнятті рішень, вимагають від них творчої самовіддачі, оригінальних, нестандартних підходів.

Свобода в постіндустріальному суспільстві передбачає вже новий вимір свободи – перехід від забезпечення формальних умов свободи (так званих «природних» прав людини) до змістовних її характеристик (свобода самовиразу, самоактуалізації тощо). Тобто має значення здатність людей до творчості, спроможності адекватно реагувати на ті виклики, які виникають в лоні зростаючого різноманіття. До певної міри від цього залежить виживання як окремих суспільств, так і людства в цілому. Сама соціокультурна та економічна реальність вимагає таких суб'єктів діяльності, які мають навички працювати в умовах різноманітності. Більше того, як зазначає Тоффлер, «...чим ближче просувається суспільство до надсимволічної економіки, тим більше важить дозвіл на вельми широкий діапазон розбіжностей та свобода самовираження. Що міцніше уряд придушує або охолоджує цей яскравий і вільний потік інформації, даних та знання (включно з ідеями, інноваціями, ба навіть політичними незбіжностями), то дужче він уповільнює перехід до нової економіки» [3, с. 442]. Тобто стара бюрократія, яка звикла працювати в умовах одноманітності, може стати на заваді становленню інформаційного суспільства. (До речі М.Кастельс також зазначав, що «бюрократія – це ворог інновації»).

Іншу логіку трансформації свободи демонструє З.Бауман, який зауважує, що в процесі розвитку капіталізму відбулася еволюція обох агентів взаємодії: і капіталізму (з його принципом вільної конкуренції та боротьбою за багатство і владу), і самодіяльного індивіда (який орієнтується на принцип свободи) [1, с. 80]. На думку Баумана, капіталізм сьогодні не визначається конкуренцією, оскільки він досяг такого ступеня розвитку, коли прихід нових конкурентів стає утрудненим, і відповідно сама ідея вільної конкуренції втрачає сенс. Водночас змінився й інший агент цієї взаємодії (індивід доби раннього капіталізму), який самостверджувався в процесі своєї діяльності. Бауман посилається на праці інших дослідників, які зазначали, що капіталізм переріс індивідуалізм і тепер вже не спирається на нього. Колись значущий образ людини, яка «сама себе зробила», на сьогодні зійшов з авансцени життя. На думку З.Баумана, сьогодні люди «мають змиритися зі значно більшою порцією гноблення, аніж та, на яку погодилися б їхні заповзяті предки. Вони мусять сприймати накази, демонструвати готовність підкорятися, кроїти свої дії за міркою, заданою їхніми начальниками» [1, с. 77]. Традиційна капіталістична модель свободи – це давно забуте минуле. Однак, вважає Бауман, в умовах світу споживацтва відкриваються нові сфери для самовираження і свободи вибору. Причому специфіка цього світу полягає в тому, що в сучасній сфері споживання центр уваги переміщується від задоволення матеріальних потреб до символічних. Відповідно, тут не відбувається «гра на вибування» (як в умовах конкурентної боротьби в матеріальній сфері). Більше того, боротьба йде за символи, за ті відмінності й відзнаки, які примножують призи, а не зводяться до якогось одного. Бауман підкреслює, що така «боротьба може тривати вічно, черпаючи цілі й енергію із власного руху» [1, с. 78]. В процесі змагання між споживачами відтворюються все нові й нові і відмінності, і тому важко навіть передбачити, що ця гра може мати якісь межі..

Утім, деякі теоретики стверджують, що така свобода – не справжня, що це лише компенсація за втрату справжньої «підприємницької» свободи, що це – продукт обману або змови. Однак Бауман наполягає на тому, що маємо цілком логічний перехід до нової моделі самоствердження людини. Тобто слід визнати, що попередня модель успіху – через конкурентну боротьбу, через надзусилля, завдяки унікальним особливостям видатних людей не може бути центром тяжіння для більшості людей. Привабливість іншої моделі полягає в тому, що успіх досягається не шляхом конкурентної чи міжкласової боротьби, а через змагання всередині статусних груп, через конкуренцію смаків між ними. «Ринковий метод, пише Бауман, полягає у відборі символів ідентичності з

великого казана запропонованих товарів. Відібрані символи можна поєднувати будь-якими способами, що робить можливою величезну кількість «унікальних комбінацій». Для виразу фактично будь-якого запроєктованого «я» у продажі мають бути доступні знаки. Якщо в даний момент вони і відсутні, то можна бути впевненим, що невдовзі їх вам надасть зорієнтована на прибуток ринкова логіка» [1, с. 84]. Переваги такої свободи полягають також у тому, що всі споживачі ідентичностей одночасно можуть бути переможцями. До того ж девальвація якоїсь ідентичності вже не є катастрофою для індивіда, на зміну їй йдуть інші ідентичності, ще більш привабливі. Тож свобода обирати власну ідентичність є цілком реальним проектом.

Отже, на відміну від позицій М.Кастельса чи Е.Тоффлера, які пов'язували свободу самовираження зі становленням нового типу суспільства і, зокрема, з можливістю функціонування інформаційної економіки, З.Бауман розглядав її у контексті трансформації самого капіталістичного суспільства, в якому зароджується і стає домінуючим світ споживацтва. Відповідно свобода самовираження зі сфери праці і підприємницької діяльності зміщується в сферу споживання. Утім, щодо цього слід зазначити, що Бауман концентрує свою увагу на ознаках «держави загального добробуту» і до певної міри ігнорує ті зрушення, які інші дослідники визначали як перехід до постіндустріального суспільства. Однак згодом Бауман у своїх більш пізніх працях («Плинна сучасність» (2000), «Плинні часи. Життя в добу непевності» (2007)) звертає увагу на те, що змінилась сама фактура реальності. Відбувається таке інтенсивне прискорення соціальних процесів, що деякі дослідники кажуть про постсучасність, другу сучасність, «суспільство ризику» тощо. Спираючись на вислів К.Маркса про те, що капіталізм переплавив жорстко закріплені інституціональні і статусні форми феодального суспільства, Бауман убачає в постсучасності продовження того самого процесу. Але якщо раніше одні інститути змінювалися іншими достатньо міцними інститутами, то на сьогодні ознакою реальності стає її плинність, відсутність чітко визначеної форми. Маємо своєрідний рідинний стан соціальності.

Таким чином, з одного боку, інформаційна виробнича система потребує все більш індивідуалізованих працівників, а з іншого – людина одержує могутні технічні засоби для формування складного, непересічного само-образу особистості, відповідно до своєї власної унікальності. Свобода самовираження, яка стає характерною для нового суспільства, є похідною від різних соціокультурних процесів, діапазон яких простягається від контркультурних протестів до потреб бізнесу в гнучкому менеджменті. Утім одночасно

розширюється і сфера символічного споживання, в якому самореалізація постає одночасно і як спосіб індивідуалізації і як причетність до статусної групи. Тобто самовияв, самореалізація, самоактуалізація стають не лише бажаними, а й соціально санкціонованими.

Список використаних джерел

1. Бауман З. Свобода. Пер. с англ. Г.М.Дашевського. Москва: Новое издательство. 2006. 132с.

2. Берлін І. Чотири есе про свободу. Київ: Видавництво «Основи». 1994. 272 с.

3. Тоффлер Е. Нова парадигма влади: знання, багатство й сила. Пер. з англ. Н. Бордукова. Харків: Акта. 2003. 688 с.

ОСАДЧА О.С. аспірантка

ЧОРНОМОРДЕНКО І.В. д.філос.н., професор, завідувач кафедри філософії

Київський національний університет будівництва та архітектури

Київ, Україна

ВПЛИВ МУЗИКИ НА ПРОЦЕС ІНДИВІДУАЦІЇ ЛЮДИНИ

Сьогодні для науковців, філософів, психологів проблема розвитку людини в умовах викликів сучасності, стрімкого інформаційного потоку, технологічних інновацій постає дуже гостро. Чому? Людина в так званому «шумі» відволікається на багато зовнішніх факторів, при чому часом втрачає контакт з внутрішнім особистісним я. Вона знаходиться в пошукові, необхідного лише їй, «шумового балансу». Постійно вибудовує власну модель існування у вирі подій. На нашу думку, в суспільстві переважає екстравертна модель буття. З іншої сторони, в той же час, коли комп'ютери, гаджети стали своєрідним атрибутом буття «вікном у світ», ми спостерігаємо протилежну картину – інтровертну модель буття, коли людина постійно абстрагується від суспільства і живе переважно в ізоляції, свідомо обмежуючи контакти з іншими, неначе «ховається в себе». На це ще досить сильно вплинула ситуація пандемії.

В кожній з цих моделей є позитивні та негативні сторони, виникає ряд питань. Чи не ризикуює людина, як соціальна істота, загубитись в потоці вимог і

ЗМІСТ

Привітальна промова ректора Українського державного університету залізничного транспорту С. Панченка	3
Привітальна промова проректора з наукової роботи Українського державного університету залізничного транспорту Г. Ватулі	4
СЕКЦІЯ І. ФІЛОСОФСЬКІ ТА ГУМАНІТАРНІ НАУКИ	
ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	
АБАШНИК В.О. Володимир Чучмарів (1898–1978) як дослідник філософії Спінози	5
АБАШНИК У.В. Геерт Кайль та аналітична філософія в Німеччині	11
АНДРУЩЕНКО В.П. Академічна мобільність як запорука ефективності вищої освіти	15
ГРИНЬОВА Д.А. Антикітерський корабель: історія дослідження	19
ГУЖВА А.А. «Етика Авраама»: назустріч комунікативному розуму	22
ДАНІЛ'ЯН В.О. Соціально-економічні наслідки пандемії COVID-19 для українського суспільства	25
ДАНІЛ'ЯН В.О., ВОРОБІЙОВА А.А., НАГОРНА А.Є. Актуальні проблеми філософської науки в добу глобалізації	28
ДАХНІЙ А. Й. Феномен «позитивно-прекрасної людини» у сучасному світі у контексті екзистенційних мотивів романів Ф. Достоєвського	30
ЗАГОРУЛЬКО О.А. Еволюція поглядів Євгена Чикаленка щодо вирішення аграрного питання в Російській імперії	40
КОММЕДАЛ О. Johan Galtung's theory of structural violence and peaceful transformation of conflicts	45
ЛЮБИВИЙ Я.В. Рефлексія як механізм відтворення та конструювання ідентичності: цивілізаційний аспект	47
ПАВЛОВ В.І., АГУЛОВ В.В. Г.-Г. Гадамер: герменевтичний метод як «універсальний аспект філософії»	52
ПЕТРУШОВ В.М. Людвіг Вітгенштайн і його «логіко-філософський трактат» (до 100-річчя виходу у світ)	59
САБАДУХА В.О. Метафізична теорія особистості як відповідь на глобальні виклики	65

СИТНІЧЕНКО Л.А. Філософія свободи за доби глобалізації: нові виміри та концепти	69
ТОЛСТОВ І.В. Усвідомлення причин сучасної цивілізаційної кризи	73

***ОСОБИСТІТЬ ТА СОЦІУМ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦІННОСТЕЙ
СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОМУ СУСПІЛЬСТВІ***

БАБИЧ В.П. Сущность и виды человеческой деятельности	76
ВЕЛЬШ В. Що ми чуємо, коли слухаємо музику?	83
ГЛУШЕНКО Т.М., ПАЛАМАРЧУК І.В. Інформаційне суспільство: трансформації в системі управління	88
ГРОМОВА О.В., КОНОВАЛОВ Л.С. Вплив глобалізації на трансформаційні процеси в суспільстві України	90
ІЛЬІН В.В., ІЛЬІНА А.П. Познание денег как процесс самоутверждения	91
КІПЕНСЬКИЙ А.В., ПОНОМАРЬОВ О.С., ЧЕБОТАРЬОВ М.К. Інтелігентність як чинник суспільного розвитку	98
КОЛЕСНИК К.Е. Організація ТРАСЕКА: виникнення і перший етап розвитку (1993–2000 роки)	102
КОЛИЧЕВА Т.В. Сенси у самопізнанні як компліментарні полярності self людини	107
ЛЯХ В.В. Опції свободи: самореалізація vs самовираження	110
ОСАДЧА О.С., ЧОРНОМОРДЕНКО І.В. Вплив музики на процес індивідуалізації людини	117

***ЛЮДИНА ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ***

ГУСАЧЕНКО В., КОРОБКІНА Т. Розвиток особистості як сучасна проблема новітніх тенденцій в освіті	119
БУЦ А.М. Особливості організації студентських онлайн-змагань	122
КОВТУН Т.В. Комунікативні технології: від маніпуляцій до переконуючого впливу	125
ЛУЧКО О.Р., ДОВЖЕНКО С.С. Використання мобільних додатків для занять фізичною культурою як одна із форм самостійних занять студентів технічного вишу	128
РУМЯНЦЕВА Т.Г. «Тень болезни» Ф. Нинще и ее влияние на формирование языка и философского стиля мыслителя	131

ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**МАТЕРІАЛИ ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА, СУСПІЛЬСТВО, КОМУНІКАТИВНІ
ТЕХНОЛОГІЇ»**

**REPORTS OF THE IX INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE “A PERSON, A SOCIETY, COMMUNICATIVE
TECHNOLOGIES”**

м. Харків, 21–22 жовтня 2021 р.

Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times ET.
Умов. друк. арк. 19,76. Наклад 120 прим. Замов. № 1019/9-21.

Видавництво ТОВ «ДІСА ПЛЮС»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК № 4047 від 15.04.2011 р.
61029, м. Харків, шосе Салтівське, буд. 154. Тел. (057) 768-03-15,
e-mail: disadruk@gmail.com

Надруковано з готових оригінал-макетів у друкарні ФОП Петров В. В.
Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.
Запис № 2400000000106167 від 08.01.2009 р.
61144, м. Харків, вул. Гв. Широнінців, 79в, к. 137, тел. (057) 778-60-34.
e-mail:bookfabrik@mail.ua